

Nr 115.

Ankom till riksdagens kansli den 7 maj 1918 kl. 4 e. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i statsverkspropositionen under punkt 47 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående statsunderstöd åt synnerligt skattetyngda landskommuner jämte i ämnet väckta motioner, dels ock proposition angående undantag från gällande föreskrifter om statsunderstöd åt dylika kommuner.

(3:e avd.)

I punkt 47 under sjunde huvudtiteln av den till riksdagen den 14 januari 1918 avlåtna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att för tilldelande av statsunderstöd i enlighet med de av departementschefen föreslagna villkor och grunder åt synnerligen skattetyngda landskommuner å extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag å 600,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 264—265 i det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet över finansärenden ovan nämnda dag.

Härjämte har statsutskottet till behandling förehaft två inom andra kammaren väckta motioner, den ena (nr 48) av herr *G. Olsson* i Ramsta m. fl., däri hemställts, att riksdagen behagade besluta höja det i årets statsverksproposition å sjunde huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till synnerligt skattetyngda landskommuner från 600,000 kronor till 2,000,000 kronor, och den andra (nr 55) av herr *G. Nilsson* i Kristianstad, däri hemställts, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts framställning under sjunde huvudtiteln om anslag för tilldelande av statsunderstöd åt synnerligt skattetyngda landskommuner besluta sådan ändring i gällande villkor och grunder, att statsunderstöd må, efter de i Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse av den 7 september 1917 utfärdade närmare föreskrifterna, utgå, när den sammanlagda kommunal-, landstings- och vägskatten inom samma kommun

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 6 saml. 55 häft. (Nr 115.)

överstiger åtta kronor per hundra kronors inkomst; samt vid bifall till nämnda yrkande öka det å sjunde huvudtiteln å extra stat till 600,000 kronor upptagna förslagsanslaget till statsunderstöd åt synnerligen skattetyngda landskommuner med 400,000 kronor eller till 1,000,000 kronor.

Vidare har till utskottet remitterats en likaledes inom andra kammaren väckt motion (nr 182), däri herr *H. Hallén* föreslagit, att riksdagen ville besluta, att i villkoren för kommun att erhålla understöd av anslaget till synnerligt skattetyngda kommuner intages den bestämmelsen, att bland de skatter, för vilkas sammanlagda belopp utöver en viss summa bidrag av statsmedel kan erhållas, även skall medräknas prästskatt.

Beträffande vad motionärerna till stöd för sina förslag anfört får utskottet hänvisa till motionerna.

I detta sammanhang har utskottet därjämte förehaft en till riksdagen den 19 april 1918 avlåten, till statsutskottets förberedande behandling överlämnad proposition, nr 319, däri Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

att, utan hinder därav, att kommun ej uppfyllt den i 4 mom. av kungörelsen den 25 juni 1917 angående villkor och grunder för tilldelande av statsunderstöd åt synnerligt skattetyngda landskommuner förekommande bestämmelse i fråga om tid för uppbörds verkställande, Kungl. Maj:t må äga efter prövning i förekommande fall bevilja statsunderstöd enligt förenämnda kungörelse; samt

att Kungl. Maj:t må för dylika fall, i huvudsaklig överensstämmelse med den i statsrådsprotokollet förordade bestämmelse, föreskriva särskilt villkor för statsunderstödet tilldelande.

I berörda kungörelse den 25 juni 1917 stadgas i 4 momentet:

»Såsom villkor för erhållande av statsunderstöd skall vidare gälla, att i laga ordning beslutats, att uppbörd av minst hälften utav den under det löpande året beslutade kommunalskatt skall verkställas tidigast efter utgången av juni månad följande år.

Verkställes kommunalskattens uppbörd av skilda uppbördsmyndigheter för kommunalstämma och för kyrkostämma, skall det i första stycket stadgade villkor tillämpas å vardera uppbörden.»

Till stöd för ett medgivande om undantag från nämnda villkor i fråga om understöds tilldelande innevarande år har av departementschefen anförts följande:

»Detta villkor för erhållande av understöd har betingats av en i 7 momentet av kungörelsen förefintlig bestämmelse, att understödet skall vid uppbörd genom avkortning å därvid förfallande skattebelopp tillgodo-

komma de skattskyldiga efter storleken av deras kommunalskatt. Endast i vissa nedan nämnda undantagsfall må beviljat statsunderstöd tillfalla kommunen såsom dess inkomst. Kungl. Maj:ts beslut i anledning av inkomna ansökningar har beräknats kunna givas i tillräckligt god tid, för att vederbörande kommun före den 15 juni skall kunna hava underättats därom. Kommunen skall därefter upprätta avkortningslängd. Bestämmelser i detta avseende återfinnas i en särskild av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse den 7 september 1917. Skall statsunderstödet utan omgång kunna komma de skattskyldiga till godo, måste så stor del av uppbörden vid understödets beviljande återstå, att den åtminstone motsvarar avkortningens belopp. Detta är i regel händelsen, om uppbörden av halva kommunalskatten skall verkställas först efter understödets beviljande. Skulle det i något fall inträffa, att avkortningens belopp överstiger vad den skattskyldige vid uppbörd efter den 30 juni har att erlagga, tillfaller det överskjutande beloppet kommunen såsom dess inkomst. Detta är sålunda ett av ovan omförmälda undantagsfall. På enahanda sätt förfäres för övrigt med understöd, som icke överstiger tjugufem öre för etthundra kronor inkomst.

Ansökningar om understöd, vilka böra ingivas till Kungl. Maj:ts befallningshavande i länen före den 1 december det löpande året, hava för år 1918 nu inkommit från 472 kommuner. Av dessa kommuner hava, såvitt en summarisk undersökning giver vid handen, 61 i närvarande stund ej fullgjort berörda villkor i avseende å uppbördens verkställande. I fråga om det övervägande flertalet av dessa kommuner hava Kungl. Maj:ts befallningshavande utan hinder av detta förhållande tillstyrkt ansökningarna. Vid ansökningarnas ingivande till Kungl. Maj:ts befallningshavande hade ytterligare omkring ett trettiotal kommuner ej uppfyllt sagda villkor, men dessa hava sedermera, i allmänhet på grund av påminnelser från befallningshavandena, fattat sådana beslut, att villkoren numera torde få anses uppfyllda.

Anledningen till att villkoren beträffande uppbörds verkställande av ett så avsevärt antal kommuner ej fullgjorts, synes i allmänhet vara bristande uppmärksamhet i avseende å bestämmelsen därom. I de flesta fall har det, när ansökningarna inkommit till Kungl. Maj:t, varit för sent för vederbörande kommuner att vidtaga rättelser, då uppbörden i dess helhet eller en större del av densamma redan ägt rum.

Av anförda omständigheter torde framgå, att det med ifrågavarande statsunderstöd avsedda syfte, nämligen att provisoriskt åstadkomma en jämnare fördelning av de kommunala skattebördorna, ej skulle i åsyftad utsträckning tillgodoses, om alla de kommuner, vilka nu ej uppfyllt villkoren beträffande uppbördens verkställande, skulle på denna grund ute-

slutas från erhållande av statsunderstöd. Det torde även böra beaktas, att, såsom förut nämnts, statsunderstödet enligt antagna grunder i regel skulle komma kommunens skattskyldiga medlemmar direkt till godo, och att vederbörande kommunala myndigheters försummelse ej bör lända de skattskyldiga till skada.

Starka skäl synas alltså föreligga att vid understödets tilldelande innevarande år medgiva undantag från meranämnda villkor i avseende å uppbördens verkställande. Det lär emellertid ej tillkomma Kungl. Maj:t att utan riksdagens hörande från villkoret medgiva befrielse. Riksdagens medgivande i detta avseende torde därför böra inhämtas. Tydligt är, att kostnaden för statsverket ej därigenom skulle komma att överskrida den av riksdagen avsedda, då det uppenbarligen förutsatts, att de formella betingelserna skulle uppfyllas av eljest till understöds erhållande berättigade kommuner.

Emellertid synes, i händelse av befrielse från ovanberörda villkor, ett särskilt förfarande vara av nöden för understödets utbetalande till de skattskyldiga för de fall, att då understödet beviljats och det på varje skattebetalare belöpande avkortningsbelopp fastställts, så stor del av skatten redan erlagts, att återstoden ej uppgår till vad som tillkommer den skattskyldige i statsunderstöd. Vad i kungörelsen den 25 juni 1917 stadgats för det där förutsatta fall, att minst halva uppbörden återstår, nämligen att det belopp, varmed avkortningsbelopp överstiger den oguldna uppbördssumman, skall tillfalla kommunen, synes ej i förevarande fall böra komma till motsvarande tillämpning. Anledningen till nämnda bestämmelse är nämligen tydligen det överskjutande beloppets obetydlighet och besväret med dess utbetalande, som med hänsyn till beloppets ringa storlek kunde synas onödigt betungande. Om däremot mer än halva, måhända hela, uppbörden förrättats, innan understödet beviljats, ställer sig saken annorlunda. Att i ett dylikt fall låta hela understödet tillfalla kommunen såsom dess inkomst, skulle strida mot de principer, som ligga till grund för statsunderstödet utgående, nämligen att understödet skall komma årets skattskyldiga direkt till godo. Det vore nämligen det följande årets budget, som komme att lättas genom att kommunen som sådan under löpande året finge ett direkt opåräknat kontant tillskott, varjämte det följande årets skattskyldiga, därest samma bestämmelser om statsunderstöd då gälla, och villkoren om uppbörds hållande då uppfyllts, skulle *dessutom* få understöd genom avkortning. Vill kommunen, utan att hava uppfyllt föreskrivna villkor om uppbörds verkställande, åtnjuta understöd, måste dess myndigheter finna sig i att i enlighet med avkortningslängden till dem, som helt eller delvis erlagt sin skatt, direkt utbetala understödet i den mån det överskjuter vad som ännu ej betalats av skatten. Kommunen bör vara

skyldig uppsöka skattebetalarna och till dem utbetala överskjutande, eventuellt hela avkortningsbeloppen. Emellanåt kan detta givetvis erbjuda svårigheter; skulle utbetalning någon gång ej kunna verkställas, finge kommunen anses häfta i skuld till skattebetalaren för avkortningsbeloppet.

I överensstämmelse med de för innevarande år genom kungörelse den 25 juni 1917 fastställda villkoren och grunderna bör emellertid, om understödet i dess helhet ej överstiger tjugufem öre för etthundra kronor inkomst, detsamma tillfalla kommunen såsom dess inkomst, även om villkoret för uppbördens hållande eftergivits.

Beträffande statsunderstödet utbetalande innevarande år i de fall, då undantag från villkoret om uppbörds verkställande medgives, torde därför bestämmelse böra meddelas av ungefärligen det innehåll, att där Konungen medgivit undantag från det i mom. 4 av kungörelsen den 25 juni 1917 stadgade villkor, skall, om understödet uppgår till mer än tjugufem öre för etthundra kronor inkomst och avkortningsbelopp överstiger vad skattskyldig efter dess fastställande har att erlägga, det överskjutande beloppet genom vederbörande kommuns föranstaltande till honom utbetalas.

Det bör ej förbises, att en tillämpning av nu omförmälda undantagsförfarande, såsom redan antytts, kan erbjuda avsevärda svårigheter. För framtiden synes därför det syfte, som beträffande innevarande år skulle ernås genom medgivandet av undantag från villkoret om uppbörds verkställande, i stället böra vinnas genom ett ytterligare inskräpande av villkorets förekomst och den tvingande karaktären av detsamma. Därest det i ovanberörda punkt 47 i sjunde huvudtiteln av årets statsverksproposition äskade anslag skulle av riksdagen beviljas, synas föreskrifter i detta avseende böra utfärdas i samband med särskild kungörelse, innefattande närmare bestämmelser om statsunderstödet utbetalande nästa år».

I anledning av de motioner, i vilka förslag framställts till viss ändring i grunderna för jämlikt kungl. kungörelsen den 25 juni 1917 utgående statsunderstöd åt synnerligt skattetyngda landskommuner, har utskottet i vederbörlig ordning låtit inhämta yttrande av statistiska centralbyrån rörande storleken av den ökning i det på extra stat för år 1918 för berörda ändamål uppförda förslagsanslaget å 600,000 kronor, som skulle bliva erforderlig, därest, med i övrigt oförändrade bestämmelser för understödets utgående, minimum för det skattetryck, vid vilket understöd finge åtnjutas, sänktes från 10 kronor till 8 kronor, i båda fallen för 100 kronors inkomst, samt den i mom. 6 av nämnda kungörelse angivna skala bestämdes sålunda,

40 % i den mån skattetrycket överstiger 8 men icke 9 kronor	
50 » » » » » » » 9 » » 10 »	
60 » » » » » » » 10 » » 14 »	
75 » » » » » » » 14 kronor.	

Nämnda yttrande återfinnes såsom bilaga vid detta utlåtande.

Utskottets
yttrande.

Vad först beträffar de i ämnet väckta motionerna, i vilka föreslagits sådan ändring i villkoren för statsbidrags utgående, att dylikt bidrag skulle tilldelas kommun, när sammanlagda kommunal-, landstings- och vägskatten inom kommunen överstege 8 kronor per bevillningskrona, har utskottet icke funnit sig kunna tillstyrka detta förslag. Utskottet vill visserligen icke bestrida, att, på sätt motionärerna anført, skattetrycket till följd av den nu rådande dyrtiden blivit alltmer kännbart för stora grupper av medborgare, men anser utskottet detta vara förhållandet såväl i städerna som å landsbygden. Gentemot det i förstomnämnda motionen gjorda påståendet, att medelskattegränsen i riket för städernas vidkommande skulle hava sänkts, vill utskottet med stöd av införskaffade upplysningar sålunda framhålla, att av rikets 103 städer kommunalskatten sedan sistlidet år ökats i 85, minskats i allenast 6 och bibehållits oförändrad i 12. Enligt kommunala beskattningen för år 1917 hade endast 3 städer högre utdebitering än 8 kronor per bevillningskrona, under det att år 1918 antalet sådana städer uppgick till 15. Icke mindre än 12 städer hade sålunda från nästföregående beskattning — den senare omfattande även prästskatten — kommit över den av motionärerna för bidrag till landskommuner ifrågasatta gränsen. Då 1918 är det första år, under vilket statsbidrag av ifrågavarande art utgår och sålunda någon erfarenhet om verkningarna av detsamma icke vunnits, synes enligt utskottets mening någon ändring av de härför gällande bestämmelserna icke redan nu böra utan tungt vägande skäl företagas. Några sådana skäl hava emellertid enligt utskottets förmenande ej av motionärerna förebragts.

Beträffande härefter förslaget att vid beräklandet av en kommuns skattetryck även utgifterna till prästerskapets avlöning skulle medtagas, har utskottet ej heller ansett sig kunna biträda detta förslag. Utskottet vill i denna fråga erinra om, att i de pastorat, som ännu ej reglerats enligt 1910 års lönebestämmelser, dylika avgifter ej beslutas å kyrkostämman utan utgå enligt särskilda av Kungl. Maj:t för varje pastorat utfärdade resolutioner. Att märka är jämväl, att dessa avgifter i oreglerade pastorat utgå efter helt andra grunder än kommunalskatten. Enligt prästlöneregleringskommitténs den 19 juni 1903 avgivna betänkande utgick ej mindre än 74,6 procent av de under ecklesiastikåret 1896—97 å landsbygden debiterade avgifterna ur jordbruksfastigheter, medan resten uttogs dels såsom

personliga avgifter och dels av annan fastighet och inkomst. Uppbörderna av avgifterna i oreglerade pastorat sker ej heller i regel i samband med kommunalskatten utan genom en eller flera av församlingen särskild för ändamålet utsedda uppbördsmän. I reglerade pastorat däremot utgå avgifterna efter samma grunder som kommunalskatten samt uppföras å kommunens debetsedlar som kommunalskatt. Skulle därvid högre belopp än 60 öre för 100 kronors inkomst debiterats, undfår pastoratet ersättning ur kyrkofondens medel. Vid så olikartade förhållanden, vad angår kommunmedlemmarnas betungande av ifrågavarande avgifter, har det ej synt utskottet möjligt att taga hänsyn till sådana utgifter vid beredande av nu förevarande lättnad av skattetrycket.

Vidkommande slutligen Kungl. Maj:ts i de båda nu förevarande propositionerna framställda förslag i ämnet har utskottet icke funnit skäl till erinran mot desamma.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att riksdagen må,

a) med bifall till Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 47 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning och med avslag å herrar Olssons i Ramsta, Nilssons i Kristianstad och Halléns ovanberörda motioner, för tilldelande av statsunderstöd i enlighet med de av departementschefen i statsrådsprotokollen över finansärenden den 14 januari och den 19 april 1918 föreslagna villkor och grunder åt synnerligt skattetyngda landskommuner å extra stat för år 1919 under sjunde huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag å 600,000 kronor.

b) medgiva att Kungl. Maj:t må för de fall, som i sistnämnda statsrådsprotokoll omförmälas, i huvudsaklig överensstämmelse med den i statsrådsprotokollet förordade bestämmelse, föreskriva särskilt villkor för statsunderstöds tilldelande.

Stockholm den 7 maj 1918.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Yttrande.

Statistiska centralbyrån vill till en början, under hänvisning till den s. k. skatteutjämningskommitténs den 3 februari 1917 avgivna betänkande, erinra därom, att de beräkningar, varpå det i 1918 års riksstat uppförda förslagsanslaget å 600,000 kronor grundar sig, utförts under antagande, att det varit trycket av år 1914 beslutade skatter, som skolat lättas, ävensom att den därvid erhållna kostnadssumman uppgick till 520,437 kronor, vilken summa dock, på av kommittén närmare angivna skäl, ansetts böra höjas till 600,000 kronor, d. v. s. med omkring 15 procent, för att täcka kostnaderna för lindring av skattetrycket enligt de år 1917 beslutade utdebiteringarna. I vad mån anslagets helopp kan finnas överensstämma med de understöd, som under innevarande år komma att utgå, är ännu icke möjligt att bestämt avgöra. Enligt från Kungl. Finansdepartementet erhållen upplysning hava emellertid ansökningar om understöd inkommit från 461 kommuner, medan de år 1915 understödsberättigade kommunernas antal beräknades utgöra 424. Därest nu finge antagas, att understödets sammanlagda belopp kommer att uppvisa ungefär samma ökning som kommunernas antal, skulle det i 1918 års riksstat uppförda förslagsanslaget få anses väl avvägt.

Med utgångspunkt härifrån har den av utskottet begärda beräkningen utförts för samma år som den utredning, vilken ligger till grund för 1918 års riksstatsanslag. Antalet kommuner, som enligt den i utskottets skrivelse angivna skalan skulle år 1915 hava varit understödsberättigade, har befunnits uppgå till 1,019, och understödets sammanlagda belopp har beräknats till 1,781,384 kronor. Om denna summa, i anslutning till vad nyss anförts, höjes med 15 procent, blir totalkostnaden i runt tal 2,050,000 kronor, och 1918 års förslagsanslag hade alltså bort ökas med 1,450,000 kronor, därest den ifrågasatta skalan tillämpats innevarande år. Vid denna beräkning har visserligen ingen hänsyn kunnat tagas till villkoret om viss minimikostnad för folkskole- och fattigvårdsväsende, men denna omständighet torde icke motivera någon mera nämnvärd minskning i den beräknade anslagsökningen.

Stockholm den 15 mars 1918.

LUDVIG WIDELL.

Hugo Burström.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:
från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, O. M. Strömberg, G. M. H. Ekelund, J. Nilsson, C. G. Ekman, H. G. W. Wrangel, J. L. Widell, A. Pers, greve N. F. Posse, G. Boman, J. S. Almer* och *C. I. Asplund* samt
från andra kammaren: herrar *J. Olofsson i Digernäs, N. A. Nilsson i Kabbarp, A. Anderson i Råstock, C. Persson i Stallerhult, J. Jönsson i Revinge, G. Odqvist, S. Bengtsson i Norup, J. A. Ingvarson, C. R. Jansson i Falun, A. Wiklund i Brattfors, O. Nilsson i Örebro* och *K. A. W. Björck*.